

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1974/52
Karar Sayısı : 1975/5
Karar Tarihi:7/1/1975

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN MAHKEME : İstanbul-Üsküdar Devlet Güvenlik Mahkemesi.

İTİRAZIN KONUSU : Resmi Gazetenin 18.5.1974 günlü, 14890 mükerrer sayısında yayımlanan (Cumhuriyetin 50 nci Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı) hakkındaki 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Yasa'nın 2. maddesinin (A) bendinin biçim yönünden Anayasaya aykırı bulunduğuna ilişkin iddiayı ciddi bulan Mahkeme, bu bent için istek üzerine, aynı Kanunun 1. maddesinin (A) bendinin de biçim yönünden Anayasaya aykırılığını belirterek, bu bent için de kendiliğinden Anayasanın değişik 151. ve 22.4.1962 günlü, 44 sayılı kanunun 27. maddelerine dayanarak iptalleri istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

I- OLAY :

Genelkurmay Başkanlığı Askeri Savcılığının 26.6.1973 günlü, 1973/236 sayılı iddianame ve görevsizlik kararına göre; sanıklardan birinin 1959-1969 yılları arasında, Devletin emniyeti, dahili veya milletlerarası siyasi menfaatleri icabından olarak gizli kalması lâzım gelen bilgileri siyasi ve askeri casusluk maksadıyla elde etmek için Bulgar görevlilerince kendisine yapılan hizmet teklifini kabul ederek lüzumlu bilgileri toplamak için gerekli faaliyetlerde bulunmak suçundan dolayı Askeri Ceza Kanununun 56/B-D maddesi aracılığı ile Türk Ceza Kanununun 133/1, 173, 31 ve 33 ncü maddelerine göre hakkında kamu davası açılarak gönderildiği Genelkurmay Askeri Mahkemesince hükümlüğüne dair verilen karar Askeri Yargıtay 3. Dairesinin 16.7.1974 günlü kararıyla Mahkemenin görevi yönünden bozularak geri çevrilmesi üzerine dosya, Genelkurmay Askeri Mahkemesince görevli olan Üsküdar Devlet Güvenlik Mahkemesine gönderilmiş, bu olayda diğer sanığın da çalışmakta olduğu Milli İstihbarat Teşkilâtındaki görevi nedeni ile öğrendiği ve gizli kalması gereken bilgileri siyasi ve askeri casuslukla ilgili olmayarak birinci sanığa vermekten ibaret olan hareketinin Türk Ceza Kanununun 136. maddesinin 1. veya 5. fıkralarına uyduğu gerekçesiyle ve görevsizlik kararıyla sevk olduğu İstanbul C.Savcılığınca Türk Ceza Kanununun 136/1,31 ve 33 ncü maddelerine göre İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesinde hakkında kamu davası açılmış olup, bu Mahkeme de suçun, yeniden kurulan Üsküdar Devlet Güvenlik Mahkemesi görevine girdiğini görerek 9.10.1974 günlü görevsizlik kararıyla dosyayı adı geçen Mahkemeye göndermiş; Üsküdar Devlet Güvenlik Mahkemesi bu suretlerle kendisine gelen her iki sanığa ait dosyaları fiili ve hukuki bağlılık nedeniyle birleştirip sanıkları birlikte yargılamak, 7 Kasım 1974 günlü duruşma oturumunda C.Savcısı 1803 sayılı Af Yasasının sanık hakkında uygulanması gereken 2. maddesinin (A) bendinin biçim yönünden Anayasanın 92. maddesine aykırı düştüğünü öne sürmüş, savunma vekilleri C.Savcısının bu isteğine karşı çıkmamışlardır. C.Savcısının, Af Kanununun 2. maddesinin (A) bendi hakkındaki istemini ciddi gören Mahkeme gerek bunun ve gerek kendiliğinden dikkate aldığı 1. maddenin (A) bendinin biçim yönünden iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurulmasına 7 Kasım 1974 gününde karar vermiştir.

II-İTİRAZIN GEREKÇESİ ÖZETİ :

Sanıklardan birisi hakkında Türk Ceza Kanununun 133/1. ve diğeri hakkında da aynı Kanunun 136/1. maddelerine göre açılmış bulunan davada, suçların sübutu halinde, suçların niteliklerine ve işlenme günlerine göre, sonradan yayınlanan 1803 sayılı af yasasının 2. maddesinin A fıkrasının uygulanma durumunda olduğu; Anayasa Mahkemesinin, söz konusu bu Kanunun 5. maddesinin A fıkrasını biçim yönünden iptale ilişkin 2.7.1974 günlü kararında belirtildiği üzere, kanun teklifinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde müzakeresi sırasında, Millet Meclisinde kabul edilen maddelerin Cumhuriyet Senatosunda değiştirilmesi sebebiyle, Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrasına göre, her iki Meclisin ve Karma Komisyon metnlerinin Millet Meclisinde bütün olarak oylanması gerekirken dördüncü bir metin meydana getirilmesi ve Millet Meclisinin üç metinden birini kabul etmek durumunda olmasına rağmen sadece Karma Komisyonu metninin oylanması ile yetinilmesi ve öteki iki metnin oylanmasına devam edilmemesi suretleriyle Af Kanununun 5/A maddesini biçim yönünden Anayasaya aykırı hale getirmiş olduğu anlaşıldığı gibi, Anayasaya bu aykırılık durumu, Kanunun itiraz olunan 2/A maddesi için de söz konusu bulunduğu, öte yandan; Af Kanununun bir temel maddesi niteliğindeki 1/A nın da davada uygulanması gereği doğabileceği cihetle, bu maddenin biçim yönünden Anayasaya aykırı olduğunda şüphe bulunmadığı beyan olunmuş; durumun Anayasa Mahkemesinde incelenmesi ve 1803 sayılı Af yasasının 2 nci ve 1 nci maddelerinin A fıkralarının biçim yönünden iptalleri istenmiştir.

III-YASA METİNLERİ :

1- İtiraz konusu yasa metinleri:

a) 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Af Kanununun 2. maddesinin (A) bendi şöyledir: Türk Ceza Kanununun 127.,128.,129.,131.,132.,133. ncü maddelerinde 135. nci maddesinin ikinci bendinde, 136., 137.,138.,139 ncu maddelerinde, 146.ncı maddesinin üçüncü fıkrasında, 148. nci maddesinde, 149. ncu maddesinin üçüncü fıkrasında, 150,152,156,157,168,171,172 ve 384. maddeleri ile Askeri Ceza Kanununun 55,56 ve 59 uncu maddelerinde yazılı suçlardan dolayı 5 yıl ve daha az bir süre ile mahkum olanların cezaları fer'i ve mütemmim cezaları ile ceza mahkumiyetlerinin sonuçlarını da kapsamak üzere affedilmiştir.

Yukarıda yazılı suçlardan dolayı beş yıldan fazla süre ile mahkum edilenlerin hürriyeti bağlayıcı cezalarının beş yılı ve para cezalarının tamamı affedilmiştir.”

b) 15.5.1974 günlü 1803 sayılı Af Kanununun 1. maddesinin (A) bendi şöyledir:

“A- Kanunların suçu tespit eden asıl maddesinde, üst sınırı (12) yılı geçmiyen hürriyeti bağlayıcı bir ceza ile yahut yalnız veya birlikte olarak para cezası ile cezalandırdığı veya müsadereyi yahut bir meslek veya sanatın yapılmamasını veyahut bu cezalardan birini veya bir kaçını gerektiren fiiller hakkında takibat yapılmaz.”

2-İlgili Yasa metinleri :

a) 1 Mart 1926 günlü, 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 133. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

Esas Sayısı : 1974/52
Karar Sayısı : 1975/5

“Devletin emniyeti veya dahili veya beynelmilel siyasi menfaatleri icabından olarak gizli kalması lâzımgelen malumatı siyasi veya askeri casusluk maksadıyla istihsal eden kimse 15 seneden aşığı olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır.”

b) Aynı Kanununun 136. maddesinin birinci fıkrası hükmü şöyledir:

“132 nci maddenin iki, üç, dört ve beşinci fıkralarında yazılı gizli kalması lâzımgelen malumatı ifşa eden kimseler beş seneden aşığı olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır.”

c) 22.5.1930 günlü, 1632 sayılı Askeri Ceza Kanununun 56. maddesinin (1) sayılı fıkrasının (B) bendi şöyledir:

“B) Doğru olması halinde askeri veya siyasi bir sır teşkil edecek olan evrak ve vesaiiki vesair maddeleri Milli Müdafaaya hıyanet maksadıyla sahte olarak vücade getiren veya bu suretle vücade getirilmiş olduğunu bildiğı halde bunları aynı maksatla bir başkasına bildiren veya tevdi edenler hakkında 15 seneden aşığı olmamak üzere ağır hapis cezası verilir.

Fiiil, seferberlikte veyahut Türkiye Cumhuriyetini tehdit eden yakın bir harp tehlikesi mevcut olduğunu gösteren fevkalâde zamanlarda işlenmiş ise failleri ölüm cezası ile cezalandırılırlar.”

d) Aynı Kanununun 56. maddesinin (1) sayılı fıkrasının (D) bendi de şöyledir:

“D) A ve B bentlerinde yazılı hıyanet cürümlerini işlemeyi bir kimseden talep veya bu cürümleri işlemek için hizmetini arz veyahut böyle bir talebi veya arzı kabul edenler hakkında da, bu bentlerde yazılı cezalar aynen verilir. Eğer böyle bir talep veya arz veya kabul yazılı şekilde vukubulmuşsa, bu yazının fail tarafından mücerrette gönderilmiş olmasıyla cürüm tamam olur.”

3-Dayanılan Anayasa kuralları :

Mahkemenin Af Yasasının 2. ve 1. maddelerinin (A) bentlerinin biçim yönünden iptali isteğine dayanak yaptığı Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrası ise şöyledir:

“Millet Meclisi Cumhuriyet Senatosundan gelen metni benimsemezse, her iki Meclisin ilgili komisyonlarından seçilecek eşit sayıdaki üyelerden bir Karma Komisyon kurulur. Bu komisyonun hazırladığı metin Millet Meclisine sunulur. Millet Meclisi, Karma Komisyonca veya Cumhuriyet Senatosunca veya daha önce kendisine hazırlanmış olan metinlerden birini olduğu gibi kabul etmek zorundadır. Cumhuriyet Senatosunda üye tamsayısının salt çoğunluğu ile kabul edilmiş olan madde değişikliklerinde, Millet Meclisinin kendi ilk metnini benimsemesi için, üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu gereklidir. Bu halde açık oya başvurulur.”

IV. İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İctüzüğünün 15. maddesi uyarınca 3.12.1974 gününde Muhittin Taylan, Kâni Vrana, Kemal Berkem, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar, Halit ZARBUN, Abdullah Üner, Ahmet Koçak, Muhittin Gürün, Lütfi Ömerbaş, Hasan Gürsel, Ahmet Salih Çebi, Şevket Müftügil, Nihat O.Akçakayalıoğlu ve Ahmet H.Boyacıoğlu'nun katılmalarıyla yaptığı ilk

Esas Sayısı : 1974/52
Karar Sayısı : 1975/5

inceleme toplantısında, esasın incelenmesine geçmeden önce, aşağıdaki konular üzerinde durup tartışmayı zorunlu görmüştür.

1- Anayasaya aykırılık itirazında bulunan Mahkemenin bu konudaki yetkisi ve esasa ilişkin incelemenin sınırlandırılması sorunları:

Anayasanın değişik 151. ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki 22.4.1962 günlü, 44 sayılı Yasanın 27. maddeleri uyarınca, bir mahkemenin Anayasaya uygunluk denetimi amacıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için özellikle iki koşulun oluşması gereklidir. Bunlardan birincisi, o mahkemenin elinde usulünce açılmış, kendi görevine giren ve bakmakta olduğu bir davanın bulunması, ikincisi de, Anayasaya aykırılığı ileri sürülen yasa kuralının o davada uygulanması zorunluluğunun bulunmasıdır.

Üsküdar Devlet Güvenlik Mahkemesinin elindeki dava, yukarıda olay bölümünde de belirtildiği gibi, sanıklardan birisi hakkında Genelkurmay Başkanlığı Askeri Savcılığının 26.6.1973 günlü iddianamesi ile bu Başkanlık Mahkemesinde, öteki sanık hakkında da İstanbul Üçüncü Sorğu Hâkimliğinin 31.12.1973 günlü kararname ile İstanbul Dördüncü Ağır Ceza Mahkemesinde açılmış ve görevsizlik kararları ile Üsküdar Devlet Güvenlik Mahkemesine gönderilmiş olup, 26.6.1973 günlü, 1773 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun gereğince bu Mahkemenin görevine girmektedir. Bu itibarla, Üsküdar Devlet Güvenlik Mahkemesinin elindeki davanın yöntemince açılmış, kendi görevine giren ve bakmakta bulunduğu bir dava olduğunda kuşku yoktur.

Bu davada, 1803 sayılı Af Yasasının uygulanması zorunlu kuralı konusuna gelince; sanıkların yargılanmaları sonunda üzerlerine atılan suçun sübuta varması halinde Mahkemece uygulanacak yasa kurallarından birisi de, suçların niteliği ve işlenme günleri bakımından 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Af Yasasının 2. maddesinin (A) bendidir. Çünkü, sanıkların suçlarına uyan ceza yasaları maddeleri bu Af Kanununun 2. maddesinin (A) bendinde yazılıdır. Mahkemenin itiraz yoluyla Af Yasasının 2. maddesinin (A) bendinin iptalini istemesi Anayasanın değişik 151. ve 44 sayılı Yasanın 27. maddelerine uygun düşmekte ise de; Mahkemenin “1803 sayılı Af Yasasının 1/A maddesi bir temel madde niteliğindedir. 2/A maddesinin biçim yönünden iptali halinde sanıkların durumlarının 1/A maddesine göre düşünülmesi gerekecektir. Af Yasasının kanunlaşmasında bir kısım maddeler için geçerli olan biçim eksikliği 1/A maddesi için de geçerlidir.” gerekçesini ve Af Kanununun 1. maddesinin (A) bendi hakkındaki istemini incelemeye olanak bulunmamaktadır. Zira; yukarıda işaret edilen Yasa hükümlerine göre bir mahkeme ancak, görmekte olduğu davada doğrudan uygulama durumunda bulunduğu bir kuralın iptali için itiraz yoluna başvurabilir. Bunun dışında, baktığı bir davada itiraz ettiği bir kuralın Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi üzerine uygulama olasılığı doğabilecek bir diğer yasa kuralı için de iptal isteğinde bulunamaz. Bu nedenle, itirazın 1803 sayılı yasanın 1. maddesinin (A) bendine yönelen bölümünün, Mahkemenin bu konudaki yetkisizliği sebebiyle reddine karar verilmelidir.

Öte yandan; sanıklar hakkındaki kamu davaları Askeri Ceza Kanununun 56. maddesinin (1) sayılı fıkrasının (B) ve (D) bentlerine, Türk Ceza Kanununun 133 ve 136 ncı maddelerinin birinci fıkralarına göre açılmıştır ve Mahkeme, suçların ispat edilmesi halinde sanıklar hakkında ceza verirken, bu maddeler hükümlerini uygulayacaktır. Buna karşılık, Mahkemenin iptalini istediği 1803 sayılı Af Yasasının 2. maddesinin (A) bendinde yukarıda yazılan Yasa maddelerinden başka daha bir çok maddeler de yer almaktadır. Mahkemenin görmekte olduğu davanın öteki maddelerle bir ilgisi bulunmamaktadır. Anayasanın değişik 151. ve 44 sayılı Yasanın 27. maddeleri gereği olarak, itiraz yoluyla gelen bu işte esasın incelenmesi,

Esas Sayısı : 1974/52
Karar Sayısı : 1975/5

Mahkemenin uygulama durumunda olduğu yasanın olayla ilgili hükümleriyle sınırlandırılmalıdır.

Nihat O.Akçakayalıoğlu Mahkemenin itirazının Af Yasasının 2. maddesinin (A) bendinin tümünü kapsadığı, bu fıkra içinde bir ayırım ve sınırlandırma yapılamayacağı gerekçesiyle incelemenin sınırlandırılması kararına katılmamıştır.

2- Anayasa Mahkemesinin bu itirazı inceleme görevi ve yetkisi olup olmadığı sorunu:

Suç ve Cezaların Affı Hakkındaki Yasama Meclisleri tasarruflarının Anayasaya uygunluk denetimine tabi olup olamayacağı sorunu üzerinde de tartışma yapılmış; Anayasa Mahkemesince bu denetimin yapılmasına Anayasa açısından olanak bulunduğu sonucuna varılmıştır. Ancak, bu konuya ilişkin gerekçe daha önce Resmi Gazetenin 21 Ocak 1975 günlü, 15125 sayılı nüshasında yayımlanmış olan, Anayasa Mahkemesinin 28.11.1974 günlü, Esas:1974/34, Karar: 1974/50 sayılı kararında gerektiği ölçüde açıklanmış olduğundan burada tekrarlanmamıştır.

Bu görüşe Halit ZARBUN katılmamıştır.

Yukarıda (1) ve (2) sayılı fıkralarda belirtilen konuların incelenmesi sonunda:

a) Dosyanın eksikliği bulunmadığına,

b) 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Kanunun 1. maddesinin (A) bendine ilişkin itirazın, Mahkemenin elindeki davada uygulayacağı hüküm olmaması nedeniyle yetkisizlik yönünden reddine, Halit ZARBUN'un görev yönünden reddi gerektiği yolundaki ayrık gerekçesiyle ve oyçokluğuyla,

c) İşin esasının 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı kanunun 2. maddesinin (A) bendinin Türk Ceza Kanununun 133. ve 136. ve Askeri Ceza Kanununun 56. maddelerinin olayla ilgili hükümleriyle sınırlı olarak incelenmesine, Nihat O.Akçakayalıoğlu'nun esasın (A) bendinin tümü yönünden sınırlı olarak incelenmesine ve Halit ZARBUN'un bu işte Anayasaya aykırılık iddiasının incelenmesi Anayasa Mahkemesinin görevi dışında bulunduğundan itirazın görev yönünden reddine karar verilmesi yolundaki karşıoylarıyla ve oyçokluğuyla,

3.12.1974 gününde karar verilerek esasın incelenmesine geçilmiştir.

V-ESASIN İNCELENMESİ :

İtirazın esasına ilişkin rapor, Üsküdar Devlet Güvenlik Mahkemesi C.Savcılığının 14.11 1974 günlü, 1974/227 B.M. sayılı yazısına bağlı olarak Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilen Üsküdar Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığının 13.11.1974 günlü, Esas.1974/18 sayılı yazısı ve ekleri; iddianame, duruşma tutanağı ve gerekçeli karar; iptali istenen Yasa kuralı, dayanılan Anayasa kuralları, öteki belgeler ve metinler okunup incelendikten sonra, gereği görüşülüp düşünüldü:

1- 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Af Kanununun 2. maddesinin, teklifin Millet Meclisinde Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrasına aykırı olarak oylanmış ve bu suretle kanunlaşmış olması nedeniyle, itiraz konusu (A) bendinin Anayasa Mahkemesince daha önce Anayasaya uygunluk denetiminden geçirilerek Türk Ceza Kanununun 133. maddesinin birinci

fıkrası ve Askeri Ceza Kanununun 56. maddesinin 1 sayılı fıkrasının (D) bendi ile sınırlı olarak biçim yönünden iptaline 7 Ocak 1975 günlü, Esas: 1974/49, Karar: 1975/2 sayı ile karar verilmiş bulunmaktadır. Bu davada sanıklarından birisi hakkında uygulanma durumu bulunan Askeri Ceza Kanununun 56. maddesinin (1) sayılı fıkrasının (D) bendi ve Türk Ceza Kanununun 133. maddesinin birinci fıkrasıyla sınırlandırılarak aynı konu için yeniden iptal kararı verilmesine yer olmamak gerekir. Diğer sanık hakkında ise yalnız Türk Ceza Kanununun 136. maddesinin birinci fıkrasının uygulanması söz konusu olup, Af Kanununun 2. maddesinin (A) bendinin anayasal denetiminin ve iptali konusunun Türk Ceza Kanununun 136. maddesinin birinci fıkrasıyla sınırlandırılmak suretiyle incelenmesi gerekmektedir.

2- İtiraz konusu kuralının biçim yönünden Anayasaya aykırılığı sorunu:

Üsküdar Güvenlik Mahkemesi 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Af Yasasının 5. maddesinin (A) bendinin iptaline ilişkin olup 12.7.1974 günlü, 14943 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmış bulunan Anayasa Mahkemesinin 2.7.1974 günlü, Esas: 1974/19, Karar: 1974/31 sayılı kararını da gözönüne alarak, bu yasanın Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesi sırasında 2. maddesinin oylanmasının Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrası hükümlerine uygun biçimde yapılmadığı ve böylece maddenin Anayasaya aykırı olarak kanunlaştığı sonucuna varmış ve maddenin (A) bendinin iptali isteminde bulunmuştur.

Ancak; 2. maddeye ilişkin Millet Meclisi metninin Cumhuriyet Senatosunca değiştirilmesi ve bu değişikliğin Millet Meclisince benimsenmemesiyle Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrasına göre kurulan Karma Komisyonunda ve sonra Millet Meclisinde oylanma ve yeter sayı bakımlarından af kanununun 5. maddesiyle 2. maddesinin kanunlaşmaları kısmen değişik biçimde oluşmuş bulunmadığından, Mahkemenin, yukarıda II. bölümde açıklanan gerekçesi gerçeğe tam bir uygunluk göstermemektedir.

Gerçekten; Anayasaya uygunluğu önce biçim yönünden incelenmesi gereken 15.5.1974 gün ve 1803 sayılı Af Yasası teklifinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesi ve kanunlaşması biçimi, Millet Meclisi Tutanak Dergisine göre (Dönem 4, cilt 3, Toplantı 1, 14 Mayıs 1974 günlü, 74. Birleşim, sayfa 560-562) özetle şöyle geçmiştir:

Millet Meclisince kabul edilen 2. madde metni Cumhuriyet Senatosunda değiştirilince Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrası hükmü gereği olarak bu değişik metin tekrar Millet Meclisine gelmiş ve Meclisçe benimsenmemiştir. Bunun üzerine, kurulan Karma Komisyonunda 2. madde için üçüncü bir metin hazırlanmış, her üç metin Millet Meclisinde sıra ile oya sunulmuş, Karma Komisyon ve Cumhuriyet Senatosu metinleri gerekli oyu alamamış, Millet Meclisi metni ise 199 red oyuna karşı 233 kabul oyu ile kanunlaşmıştır. Oylamada oy sayısı itibarıyla Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrasına bir aykırılık yoksa da, bu fıkradaki anayasal kural gereği olarak Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosu ve Karma Komisyon metninin olduğu gibi oya sunulması ve olduğu gibi kabul veya reddolunması gerekir.

Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrasında geçen “metin” ve “olduğu gibi” deyimlerinden ne anlaşılacak gerektiği, değişiklik metninin olduğu gibi değil de, madde madde oylanmasındaki anayasal sakıncalar, bu biçimde oylanmanın neden maddenin iptalini gerektirdiği, 1803 sayılı Af Kanununun doğrudan iptal davasına konu yapılan 5. maddesinin (A) bendinin Anayasa Mahkemesince iptaline ilişkin olup 12.7.1974 günlü, 14943 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2.7.1974 günlü, Esas: 1974/19, Karar: 1974/31 sayılı ve yine itiraz üzerine verilip Resmi Gazetenin 21 Ocak 1975 günlü, 15125 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan

Esas Sayısı : 1974/52
Karar Sayısı : 1975/5

28.11.1974 günlü, Esas: 1974/34, Karar:1974/50 sayılı kararlarında ayrıntılı biçimde açıklanmış olduğu için burada tekrarına gerek görülmemiştir.

Bu açıklamalara göre 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı kanunun Af Yasasına ilişkin olarak Millet Meclisi ile Cumhuriyet Senatosu arasında uyuşmazlık konusu olan maddeler meyanında bulunan 2. maddenin Millet Meclisinde ayrı ayrı oylanmış olması, onu Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrası hükümlerine aykırı kılar ve itiraz olunan (A) bendinin iptalini gerektirir.

Ancak; 3.12.1974 günlü sınırlama kararı uyarınca, (A) bendinin yalnız Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulama durumunda olduğu madde hükmü yönünden iptaline karar verilmelidir.

Nihat O.Akçakayalıoğlu bu gerekçeye ve İhsan Ecemiş, Halit ZARBUN, Ahmet Koçak ve Ahmet Salih Çebi bu görüşe katılmamışlardır.

3- İtiraz konusu Kanun kuralının esas yönünden Anayasaya aykırılığı sorunu:

İtiraz konusu kuralın biçim yönünden Anayasaya aykırılığı saptanmış ve bu nedenle iptali öngörülmüş olduğundan, esas yönünden Anayasaya aykırılık sorunu üzerinde durulmasına yer kalmamıştır.

4- İptal hükmünün yürürlüğe giriş günü:

Anayasanın değişik 152. maddesinin ikinci fıkrasına göre Anayasa Mahkemesince Anayasaya aykırı olduğundan iptaline karar verilen kanun veya içtüzük veya bunların iptal edilen kuralları, gerekçeli kararın Resmi Gazetede yayımlandığı günde yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi, iptal hükmünün yürürlüğe gireceği gün ayrıca kararlaştırılabilir. Bu gün kararın Resmi Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.

22.4.1962 günlü, 44 sayılı kanunun 50. maddesinin dördüncü fıkrasında da Anayasa Mahkemesinin, iptal dolayısıyla oluşacak boşluğu, kamu düzenini tehdit edici nitelikte görürse, iptal hükmünün yürürlüğe gireceği günü ayrıca kararlaştıracağı ve bu boşluğun doldurulması için Yasama Meclisleri Başkanlıklarına ve Başbakanlığa durumu duyuracağı yazılıdır.

Yukarıda belirlendiği üzere, 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Kanunun 2. maddesinin (A) bendinin Anayasaya biçim yönünden aykırılığı nedeniyle ve Türk Ceza Kanununun 136. ve Askeri Ceza Kanununun 56. maddelerinin olayla ilgili hükümleri yönünden iptali öngörülmüştür. İptal, yasa kuralının Anayasaya uygun biçimde oluşmamış bulunduğu yolunda Anayasa Mahkemesinde saptanan duruma ve varılan sonuca dayanmaktadır.1803 sayılı Af Kanununun affettiği suç ve cezaların niteliği ve niceliği ile beliren kapsamı karşısında iptal hükmünün kamu düzenini tehdit edici yasal bir boşluğu oluşturacağından da söz edilemez.

Açıklanan nedenlerle, Anayasanın değişik 152. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ve uygulanması, Anayasaca, Anayasa Mahkemesinin işi değerlendirilip gerekli görmesine bırakılmış bulunan salt yetkinin kullanılmasına ve iptal hükmünün yürürlüğe gireceği günün ayrıca kararlaştırılmasına gerek görülmemiştir.

Esas Sayısı : 1974/52
Karar Sayısı : 1975/5

Halit ZARBUN, Ziya ÖNEL, Abdullah ÜNER ve Nihat O.AKÇAKAYALIĞLU bu görüşe katılmamışlardır.

VI-SONUÇ :

1- 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı kanunun 2. maddesinin itiraz konusu yapılan (A) bendi Anayasaya uygunluk denetiminden geçirilerek Türk Ceza Kanununun 133. maddesinin birinci fıkrası ve Askeri Ceza Kanununun 56. maddesinin (1) sayılı fıkrasının (D) bendi ile sınırlı olarak iptaline 7.1.1975 günlü, Esas: 1974/49, Karar: 1975/2 sayı ile karar verilmiş olduğundan, bu konuda karar verilmesine yer olmadığına oybirliğiyle,

2- 18.5.1974 günlü, 14890 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Kanunun 2. maddesinin (A) bendindeki kuralın Millet Meclisinde Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrası hükmüne aykırı olarak oylanmış bulunması nedeniyle biçim yönünden ve Türk Ceza Kanununun 136. ve Askeri Ceza Kanununun 56. maddelerinin olayla ilgili hükümleriyle sınırlı olarak iptaline, Nihat O.AKÇAKAYALIĞLU'nun kendisine özgü gerekçesi ile ve İhsan ECEMİŞ, Halit ZARBUN, Ahmet KOÇAK ve Ahmet Salih ÇEBİ'nin karşıoylarıyla ve oyçokluğu ile,

3- İtiraz konusu Yasa kuralı biçim yönünden iptal edilmiş olduğuna, esas yönünden aykırılık konusu üzerinde durulmasına yer olmadığına oybirliğiyle;

4- İşin niteliğine göre Anayasanın değişik 152. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca iptal hükmünün yürürlüğe gireceği günün ayrıca kararlaştırılmasına yer olmadığına, Halit ZARBUN, Ziya ÖNEL, Abdullah ÜNER ve Nihat O.AKÇAKAYALIĞLU'nun karşıoylarıyla ve oyçokluğu ile;

7.1.1975 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Muhittin TAYLAN	Kâni VRANA	İhsan ECEMİŞ

Üye	Üye	Üye
Ahmet AKAR	Halit ZARBUN	Ziya ÖNEL

Karşıoy yazısı ektedir.

Üye	Üye	Üye
-----	-----	-----

Esas Sayısı : 1974/52
Karar Sayısı : 1975/5

Abdullah ÜNER

Ahmet KOÇAK

Lütfi ÖMERBAŞ

Karşioy yazısı ilişiktir.

Üye

Üye

Üye

Hasan GÜRSEL

Ahmet Salih ÇEBİ

Şevket MÜFTÜGİL

Karşioy yazısı eklidir

Üye

Üye

Üye

Adil ESMER

Nihat
O.AKÇAKAYALIOĞLU

Ahmet H.BOYACIOĞLU

KARŞIOY YAZISI

12.7.1974 günlü ve 14943 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Mahkememizin 2.7.1974 günlü ve 1974/19-31 sayılı kararına ilişkin karşioy yazımda açıkladığım gerekçelerle, çoğunluğun bu kararındaki görüşlerine de karşıyım.

Üye

İhsan ECEMİŞ

KARŞIOY YAZISI

21.1.1975 günlü 15125 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Mahkememizin 28.11.1974 günlü, 1974/34-50 sayılı kararına ilişkin karşioy yazımda açıkladığım gerekçelerle, çoğunluğun bu kararına da katılmıyorum.

Üye

Halit ZARBUN

Esas Sayısı : 1974/52
Karar Sayısı : 1975/5

KARŞIOY YAZISI

21.1.1975 günlü 15125 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Anayasa Mahkemesinin 28.11.1975 günlü, 1974/34 Esas ve 1974/50 sayılı kararında açıkladığım nedenlerle çoğunluğun süreye ilişkin görüşlerine katılmıyorum.

Üye
Ziya ÖNEL

KARŞIOY YAZISI

Cumhuriyetin 50 nci yılı dolayısıyla yayımlanan 1803 sayılı Af Kanununun 2 nci maddesinin (A) bendinin, Millet Meclisinde Anayasanın 92 nci maddesinin beşinci fıkrasına aykırı biçimde oylanmış olması nedeniyle Anayasa Mahkemesince, esası incelenmeksizin ve TCK.nun 133,136 ncı maddeleri ile Askeri Ceza Ka.nun 56. maddesinin olayla ilgili hükümlerile sınırlı olmak üzere iptaline karar verilmiştir. Bu itibarla Yasama Organının sözü edilen hükmü yeniden düzenlenmek yetkisi mevcuttur. Böyle olunca, Yasama Organına bu yetkisini kullanabilme olanağının sağlanması zorunluğu ortaya çıkmaktadır.

Yasama Organının bu yetkisini kullanabilmesi için de Anayasa Mahkemesi kararının Resmi Gazetede yayımlanmasından itibaren – Anayasanın 152 nci maddesiyle 44 sayılı Kanunun 50 nci maddesinin üçüncü fıkrası gereğince – iptal hükmünün yürürlüğe girmesi hususunda yeterli bir sürenin saptanması gerekmektedir. Böyle bir süre verilmediği takdirde Anayasa Mahkemesinin iptal kararı Resmi Gazetede yayımlandığı tarihte iptal edilen kanun hükmü yürürlükten kalkacak ve bu suretle Yasama Organının bu bend hükmünü yeniden düzenlenmesine zaman ve fırsat kalmıyacaktır.

İptal hükmünün yürürlüğe girmesinde bir süre verilmek için her halde kamu düzenini tehdit edici yasal bir boşluk meydana gelmesine gerek bulunmamaktadır. Anayasanın 152 nci maddesinde böyle bir şart aranmamış ve 44 sayılı Kanunun 50 nci maddesinde üçüncü fıkrasında da Anayasanın bu hükmüne paralel olarak yine böyle bir şart konulmamış ve Anayasa Mahkemesinin gerekli gördüğü hallerde iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabileceği de yazılmış ve bundan ayrı olarak aynı maddenin dördüncü fıkrasında da (bir kanun veya içtüzüğün veya bunların belirli hükümlerinin iptali halinde meydana gelecek olan boşluğun kamu düzenini tehdit edici mahiyette) görülmesi halinde ise iptal hükmünün yürürlüğe girdiği tarihin kararlaştırılacağı hükme bağlanmıştır.

Görülüyorki: Anayasanın ve 44 sayılı Kanununun bu hükümlerine nazaran iptal hükmünün yürürlüğe girmesi için süre saptanması hususunda her halde (Kamu düzenini tehdit edici bir boşluk) un meydana gelmesine gerek bulunmamaktadır. Sadece (gereken haller) de böyle bir süre verilebilecektir.

Esas Sayısı : 1974/52
Karar Sayısı : 1975/5

Olayda ise Anayasanın 152 nci maddesinde yazılı (gereken hal) kaydının bulunup bulunmadığı hususuna gelince:

Anayasanın 64 üncü maddesine göre genel ve özel af ilân etme yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisine ait bulunmaktadır. Bu merci Affin kapsamını belli etmeğe de yetkilidir. Anayasa Mahkemesinin görüşü de bu merkezdedir. (Anayasa Mahkemesi Kararı: 9.6.1964 gün, E:1964/12, K:1964/47. Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, Cilt 2, S:176).

Kanun koyucu, Anayasanın verdiği bu yetkiye dayanarak sosyal yararları da gözönünde tutmak suretile 1803 sayılı Af Kanunu ile bir kısım suçları ve cezaların tamamen affederken bir kısım suçların cezalarının 12 yılını ve diğer bir kısım suçların cezalarının ise yalnız beş yılını affetmeyi uygun bulmuş ve bu arada Türk Ceza Kanununun 133, 136 ncı ve Askeri Ceza Ka.nun 56 ncı maddesinde yazılı Askeri ve Siyasi casusluk ve Mille Müdafaaya hiyanet suçlarının tamamen değil yalnız cezalarından beş yılının affedilmesini öngörmüştür.

İptal hükmünün yürürlüğe girmesi hususunda süre verilmemesi halinde Anayasa Mahkemesinin iptal kararı Resmi Gazetede yayımlandığı tarihte Af Kanununun söz konusu hükümleri yürürlükten kalkacak ve böylece bu gibi casusluk ve Milli Müdafaaya hiyanet suçları dahi, kanun koyucunun takdiri ve idaresi dışında bu kanunun birinci maddesindeki geniş kapsamlı affa tabi tutulmuş olacaktır.

Yukarıda yazılı nedenlerle, Anayasa'nın 152 nci maddesi gereğince iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihin yeterli bir süre ile saptanması gerekeceği kanısındayım. Süre verilmemesi kararına karşıyım.

Üye

Abdullah
ÜNER

KARŞIOY YAZISI

21.1.1975 günlü 15125 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 1974/34-50 sayılı Mahkememiz kararına ilişkin karşıoy yazısının 3 numaralı bendinde açıkladığım gerekçelerle, çoğunluğun bu kararının aynı konuyla ilgili kısmına katılmıyorum.

Üye

Ahmet KOÇAK

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1974/52
Karar Sayısı : 1975/5

21.1.1975 günlü 15125 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Mahkememizin 1974/34-50 sayılı kararına ilişkin karşıoy yazısının 2 numaralı bendinde açıkladığım gerekçelerle, çoğunluğun iptale ilişkin görüşüne katılmıyorum.

Üye
Ahmet Salih
ÇEBİ

KARŞIOY YAZISI

Resmi Gazete'nin 14943 sayısında yer alan Mahkememiz 2.7.1974 gün ve 19/31 sayılı kararına bağlı karşı oy yazımda T.C.Anayasası'nın 92. madde 5. fıkra hükmünün işletiliş koşul ve biçimi hakkında açıkladığı kişisel görüşlerim ve yine Resmi Gazete'nin 15125. nüshasında yayımlanmış 28.11.1974 günlü 34/50 sayılı Mahkememiz kararına ekli karşı oy yazımda da 1803 sayılı K.un 2. maddesi (A) bendi için dahi geçerli olmak üzere (B) bendinin taşıdığı ayrıcalık kuralının niteliği ve bu bent kapsamından bir bölüm için verilmiş iptâl hükmünün yürürlüğünün ileri bir tarihe bırakılmasını gerektiren hâl varlığı hususlarında belirttiğim düşüncelerim ile,

7.1.1975 gün ve 52/5 sayılı kararın iptâle varan sonucuna katılmakta, iptâl hükmünün yürürlüğü için bir ayrı gün saptanmayışına karşı bulunmaktayım.

Üye
Nihat O.
AKÇAKAYALIOĞLU